

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova“ realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočanst(a)va o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj nezalica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Edisa Gazetić, Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

Književni tekst u službi nacionalističke ideologije (4)

Umjesto dekonstruiranja i kritiziranja jezika mržnje, književni tekst postao je moćno oružje u rukama zagovornika/ica čistih brakova, gradova, država i sl. „Ne razmišljajući“ o posljedicama svojih tekstova, mnogi autori i autorice dijele odgovornost za besperspektivno i fašoidno stanje u kojem se nalaze postjugoslavenske zajednice. Naprosto je nemoguće da su njihovi tekstovi nastajali bez upliva politike koju su zastupali ili još uvijek zastupaju, pa s pravom možemo govoriti o umiješanosti književnosti u rat, etničko čišćenje, pa i najmasovnije zločine.

Možda najbolju potvrdu o odgovornosti umjetnika, u ovom slučaju pjesnika, pokazuje Goran Marković u filmu *Turneja*. U liku pjesnika Ljubica sadržani su svi tribuni koji su u ratnim uvjetima koristili riječi za bildanje nacionalizma, a kasnije su u miru nagrađeni za ratnohučkaški diskurs. Pjesnikov monolog u filmu potvrđuje nam koliko je riječ ponekad bila presudna za ratom izmorene vojnike, kojima je dolazila kao novi poticaj i snaga za nastavak apsurdnog rata. Sjetimo se samo nekih pjesnika iz Drugog svjetskog rata čije su riječi bile protest protiv zločina od kojih su i sami stradali, kao I. G. Kovačić, naprimjer. Umjesto umjetnika, diletanti su ispunili umjetnost, potvrđujući svoju superiornost u „popravljanju“ klasičnih djela i prisvajanju tuđeg djela. Mitomanskoj figuri pjesnika u filmu suprotstavlja se mladi glumac u čijem je bijesu akumulirana sva gorčina razumnih građana kojima rat i ubijanje drugog nije bio smisao života. Ova je kritika i te kako potrebna i društveno ljekovita, ali je i evidentno da racionalno poimanje stvari u trenucima općeg ludila nije bila opcija za koju se opredijelio kolektivni subjekt. Iako je prešutno podržan, glumac je ostao usamljen u svom buntu protiv nacionalizma jer je očito da ni tada, kao ni danas, ne treba sumnjati u časne namjere ratnih profitera. Konstantno podrivanje

nacionalističke matrice pojedincu ne donosi slavu, već progon i etiketu izdajnika koju svakodnevno zasluže građani koji su se borili i bore za istinu. Ove dvije strane se mogu shvatiti kao paradigma odnosa između onih koji su zagovarali ratni i antiratni diskurs, s tim da i danas kolektivi više vjeruju mitomaniji nacionalnog pjesnika nego racionalnim pogledima na prošlost. Još uvijek je lakše vjerovati da se svijet utočio protiv nas nego preuzeti

„Ne razmišljajući“ o posljedicama svojih tekstova, mnogi autori i autorice dijele odgovornost za besperspektivno i fašoidno stanje u kojem se nalaze postjugoslavenske zajednice. Naprosto je nemoguće da su njihovi tekstovi nastajali bez upliva politike koju su zastupali ili još uvijek zastupaju, pa s pravom možemo govoriti o umiješanosti književnosti u rat, etničko čišćenje, pa i najmasovnije zločine

odgovornost za vlastite postupke i započeti suočavanje sa politikom urbicida, genocida, kulturocida... U *Turneji* kada treba prihvatiti odgovornost za napisanu i izgovorenu riječ, pjesnik nijeće vlastito postojanje (Ne to nisam ja, to je neko drugi! Recite im, mili moji, pa to nisam ja, ja sam neko sa svim drugima!) i rado bi postao najveći pacifist, ali samo u trenutku kada treba objasniti svoje pisanje onome protiv koga je pisao. Većina ratnih huškača danas su preobučeni u ugledne građane i pate od amnezije ka-

da je riječ o vremenu u kojem su njihovi tekstovi dominirali javnim prostorom.

(https://www.slobodnaevropa.org/a/bih_ratni_huskaci_se_obukli_u_ugledne_gradjane/24417311.html)

I te figure svaki kolektiv na prostoru SFRJ još uvijek čuva i njeguje kao najveće pacifističke blagodati, koji su preko tuđih života dobili sve pogodnosti koje vlastitim radom teško da bi stekli. A ratni zločinci su još bolji primjer za to. Sve nacionalističke ideologije u tom odnosu spram zločina sažimaju se u jednoj rečenici, koju zajedno ponavljaju: „heroj, a ne zločinac“. To je matrica na kojoj se zločin amnestira, a ideologija stavlja na nivo sakrosanctane zadaće, za čije izvršenje je i svirepo ubistvo dozvoljena i prihvatljiva stvar.

Iako postoje i tekstovi koji dekonstruiraju ideološku matricu, suprotstavljaju se rehabilitacijskim tendencijama, jednoobraznoj kulturi sjećanja, od njih zaziru predlagatelji nastavnih planova i programa širom regiona. Pjesma *Svjedok* Tanje Stupar Trifunović samo je jedan primjer drugačijeg poimanja prošlosti, a nije u bosansko-hercegovačkim okvirima postala reprezentativnom, naprotiv. Zato i Dubravka Ugrešić s pravom postavlja pitanje: „Kako je moguće da nitko od predlagatelja nije predložio da u kurikulum uđe recimo moja knjiga „Kultura laži“? Ili neka knjiga eseja Viktora Ivančića? Ili Borisa Budena?“ Promjena obrazovnih programa, interpretacija koje trenutno dominiraju prostorom nastave književnosti, te konačno suočavanje sa onim što se dešavalo na ovim prostorima još od srednjeg vijeka, ali i borba protiv uzroka etnonacionalizma, a ne samo manifestacija, kako je upozoravala Susan Sontag kada je riječ o terorizmu, su samo neke od nužnih promjena na ovim prostorima. Bez tih promjena, teško da će biti budućnosti za dolazeće generacije.

Nastavlja se

Foto: Max Pixel

Tužne i vesele pesme

Tekst: Ivana Nikolić

Da li ste nekada pomislili da veza između akorada pesme i njenih reči utiče na to da li ćemo tu pesmu percepirati kao veselu ili tužnu? Istraživanje sa Univerziteta u Indijani, objavljeno u novembru prošle godine, govori upravo o toj vezi.

Istraživači su motivisani idejom da se emotivni sadržaj akorada reflektuje u rečima odgovarajućih pesama, analizirali veze između tekstova i vrste akorada. Kako bi ovu ideju sproveli u delo, koristili su podatke iz nekoliko onlajn izvora. Pre svega, skinuli su tekstove i akorde oko 90.000 popularnih pesama sa veb-sajta Ultimate Guitar. Kako bi složili tekstove pesama prema emocijama, uzeli su podatke sa sajta labMT, koji procenjuje u kojoj meri reči iskazuju zadovoljstvo ili nezadovoljstvo, odnosno valencu reči. Povezujući emocionalnu vrednost reči sa vrstom akorda koji ih prati, autori su potvrdili da su durski akordi više povezani sa pozitivnim rečima

Povezujući emocionalnu vrednost reči sa vrstom akorda koji ih prati, autori su potvrdili da su durski akordi više povezani sa pozitivnim rečima nego moltski akordi

nego moltski akordi. Neočekivano, otkrili su i da septakordi (akordi sa četiri različite tona) imaju čak i veću povezanost sa pozitivnim rečima u tekstovima pesama. Istraživači sa Univerziteta u Indijani proučavali su i vezu između akorada i tekstova pesama iz različitih geografskih regiona, muzičkih žanrova

i istorijskih razdoblja. Kada je reč o muzičkim žanrovima, istraživači su došli do zaključka da pank i metal ostvaruju nisku emotivnu valencu akorada sa rečima odgovarajućih pesama, dok je najviša valenca, odnosno najveći stepen prijatnosti uočen kod religijske muzike i rok muzike iz šezdesetih godina prošlog veka.

Zanimljivo je i da ova studija pokazuje da je takozvani sentiment pesama dugo bio u opadanju - od 1950. do 2000. godine. Međutim, od 2010. godine do danas, postoji sasvim suprotan trend, kažu istraživači - trend porasta valence tekstova pesama. Kada je reč o vezama između reči i akorada kroz različite geografske regione, autori studije tvrde da pesme koje potiču iz Azije imaju najveću dok skandinavske imaju najmanju valencu.

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

ЦЕНТАР
ЗА
ПРОМОЦИЈУ
НАУКЕ

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA VODORAVNO: Amerikanizovati, dudovac, ma kakav, aće, Oberon, Toba, centa, tavani, Enl, orkani, anali, giht, atonik, nav, akrepi, vabila, a, n, omaška, etilen, lan, rascar, miro, lsi-dora, narativ, Jakov, rascariti, asanirati, Nikić.